

KROONIKA

EOÜ üldkoosolek 2009

4. aprillil 2009 pidas EOÜ Tartu Ülikooli raamatukogus maha järjekordse aastakoosoleku. Ühingu 386 liikmest olid kohale tulnud 48, lisaks volitasid 52 liiget enda eest hääletama kohalolevaid liikmeid. Koosoleku alustuseks andis Andres Kalamees ülevaate möödunud aasta finantsseisudest ja põhilistest tegevusaladest. Aastaga kasvas EOÜ liikmeskond 16 inimese võrra. Aktiivse meeldetuletustöö tulemusena kasvas liikmemaksu tasumine märgatavalt.

Aasta jooksul osales EOÜ mitmete riiklike seirete läbiviimisel (nt. metsiseliste, rannaniitude, talilinnuloendused, kesktalvised veelinnu loendused, röövlindude seire). Lisaks jätkasid tööd mitmed komisjonid (linnuharulduste komisjon, linnunimedede komisjon). Seoses Gretagrundi madalale planeeritava tuulepargiga territooriumil teostas EOÜ seal toituvate merelindude loendusi. Käimas on ka kassikaku uuringud

Koosolekul valiti uus 11 liikmeline EOÜ nõukogu. 99 poolthäälega ja 1 erapooletu häälega kinnitati 2009–2012 tegutsev nõukogu koosseisus: Peep Lassmann (esimees), Margus Ots (aseesimees), Leho Luigujõe, Olev Lüütsepp, Riho Männik, Renno Nellis, Hannes Pehlak, Urmas Sellis, Olavi Vainu, Tarvo Valker, Ülo Väli.

Päeva teine pool oli erinevate ettekannete päralt. Renno Nellis andis ülevaate aastalinnu projekti senistest tegudest ja tuleviku plaanidest. Suure osa ettekandest moodustas üliedukas esmakordne aastalinnuprojekti interneti rakendus, kus on sisestatud andmeid juba 175 erineva territooriumi kohta. Samuti ei saanud mööda minna Läänemaal asuvast kodukaku *online* pesakaamerast, mille vahendusel on juba rohkem kui 1,1 miljonit korda 157 erinevast riigist kaetud,

kuidas kakupaaril läheb. Ilmselt on tegu kui mitte maailma, siis vähemasti esimese Põhja-Euroopa *online* kakukaameraga. Arne ja Ants-Kristjan Laansalu andsid kiire ülevaate kodukaku toitumisest. Mihkel Jürgens rääkis sellest, kuidas kulgeb linnunimede komisjoni töö ja kuidas liigid endale eestikeelseid nimesid saavad. Päeva lõpetas Hannes Pehlaku ja Tarvo Valkeri ettekanne Läänemaalinnuklubi retkest Indiasse.

Marko Mägi

Bongaritel oma organisatsioon – *Estbirding*

Käesoleva aasta jaanuaris otsustasid senise Tartu Linnuklubi veebilehe tegijad luua bongaritele oma organisatsiooni ja kasutusele võtta uue nime – *Estbirding*. Tegelikult on juba õige mitu aastat räägitud, et Tartu Linnuklubi pole mitte ainult Tartu või Kagu-Eesti linnuvaatlejaid koondav veebileht, vaid selle kaudu vahendatakse kogu Eesti põnevamaid vaatlusi ja sündmusi. Kuna linnuvaatlemine on riigipiire ületav harrastus, siis sai uueks nimeks valitud rahvusvahelisem *Estbirding*.

Oma bongarite ühenduse loomiseks oli Eestis juba ammu aeg küps, sest haruldusteotsijate ja bongarite hulk on kiiresti kasvamas ning varem või hiljem tekib vajadus selle seltskonna ohjamiseks ja tegevuse koordineerimiseks. On tähtis, et linnuvaatlejate hordid kõiki looduskaitse- ja eetikareegleid järgiks, et linde ikka neid ohustamata ja turvaliselt vaadeldaks.

Veebilehelt (www.estbirding.ee) leiab põnevamate vaatluste andmeid, linnurallide infot, edetabeleid, aga ka reisikirju ja muid artikleid lindude kohta. Veebilehel on pildigalerii, kust leiab paljude Eestis kohatud lindude fotosid, aga koos reisikirjadega on üles pandud ka palju muu maailma lindude pilte.

Info edastamisel on ülimalt oluline, et eksikülaliste teated jõuaksid vaatlejateni võimalikult kiiresti. Selleks on *Estbirding* käivitanud telefoni lühisõnumite teel töötava teavitussüsteemi – *rariliini*. Täpsemalt saab *rariliini* kohta lugeda *Estbirding'u* veebilehelt. Kõik huvilised nii Eestist kui ka mujalt on *rariliiniga* liituma oodatud.

Loodame, et uue veebiportaali ja infovahenduse süsteemi loomine aitab oluliselt kaasa linnuharrastuse levimisele, mille kaudu paranevad teadmised Eesti linnustiku kohta ja saab paremini meie linnurikkust kaitsta.

Margus Ots

Lindudega seotud doktoritöid

15. mail 2009 kaitses **Triinu Remmel** Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudis doktoritöö **Kiskluse roll putukate kehasuuruse evolutsioonis erinevate värvusstrateegiatega korral** (*Body size evolution in insects with different colouration strategies: the role of predation risk*). Töö juhendajaks oli Toomas Tammaru, oponent Robby Stoks (Leuveni Katoliku Ülikool).

Kokkuvõte. Doktoriväitekirja eesmärk on hinnata kehasuurusest positiivselt sõltuva kisklusriski potentsiaali tasakaalustada paljudel putukatel leitud tugevat seost kehasuuruse ja viljakuse vahel. See võimaldaks selgitada niisuguste putukate esmapilgul mitteadaptiivselt lühikesena näivat kasvuperioodi. Uurimisel võeti arvesse eri värvusstrateegiatega mõju kisklusriski suurusest-sõltuvuse suunale ja tugevusele. Mudellikiidena kasutati viljapuutupslase röövikuid (*Orgyia antiqua*) ja rasvatihast (*Parus major*).

Üksikuurimuste keskmisena leitud putuktoiduliste lindude poolt põhjustatud päevane röövikute suremus ligikaudu 3%. Uuringutes, kus on hinnatud saakputuka suuruse sõltuvust lindude kisklusriskist, on praktiliselt alati ilmnunud positiivne seos; ainsaks selgeks erandiks on

hoiatusvärvusega saakputukad. Et selgrootute poolt põhjustatud kiskluse mõju on saagi suurusel enamasti vastupidine, siis on linnud märksa tõenäolisemaks teguriks, mis võiks põhjustada positiivset suurusel sõltuvat suuremust ja tasakaalustada edasisel kasvamisel oodatavat viljakuse tõusu.

Kehasuurus saab lindude vahendatud kisklusriski mõjutada kas saaklooma silmatorkavuse või kiskja eelistuste kaudu. Laborikatsetes leiti, et rasvatihased ründavad meelsamini suuremaid varjevärvusega, kuid väiksemaid hoiatusvärvusega saakloomi. Saaklooma leidmise kiirus sõltus aga hoiatusvärvusega röövikute puhul suurusel tunduvalt tugevamini kui varjevärvuse korral. Hindamiseks nende kahe valikusurve reaalsel tulemust viidi läbi välikatsed, mis andsid mõlema värvitüübi puhul tulemuseks positiivse sõltuvuse kehasuurusel. Suurus-sõltuvus oli hoiatusvärvusega röövikumulaažidel aga tugevam. See lubab järeldada, et silmatorkavus mängib kiskjate eelistustel mõnevõrra suuremat rolli; need tulemused on aga vastuolus levinud arvamusega, et hoiatusvärvusega putukatel tasub kasvada suuremaks kui varjevärvuse puhul.

Viljapuutupslase kohta koostatud empiiriline optimaalsusmudel näitas, et mitmesuguste realistlike parameetriväärtuste juures ei piisa kiskluse mõjust, et tasakaalustada pikema kasvuaja puhul oodatavat viljakuse tõusu. Ainult üsna kõrge üldise suuremuse korral, kombineerituna suuremuse suurusel sõltuvusega, osutuks kauem kasvamine mitteadaptiivseks. Väitekirjas leitud realistlikud suuremuseparameetrid moodustavad olulise osa eeldustel, mis on vajalikud putukate elukäikude modelleerimiseks ja nende optimaalsuse hindamiseks.